

**TÜRKİYE CUMHURİYETİ
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ**

**İŞLETME ANABİLİM DALI
YÖNETİM VE STRATEJİ TEZSİZ YÜKSEK LİSANS PROGRAMI**

**FİNANSAL RAPORLAMA KALİTESİNDE BAĞIMSIZ
DENETİMİN ROLÜ: HALKA AÇIK ŞİRKETLERİN
KURUMSAL YÖNETİM POLİTİKALARININ İNCELENMESİ
ÜZERİNE BULGULAR**

Tezsiz Yüksek Lisans Bitirme Projesi

Deniz Fatih ÜSTÜNDAĞ

**Ankara,
2024**

**TÜRKİYE CUMHURİYETİ
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ**

**İŞLETME ANABİLİM DALI
YÖNETİM VE STRATEJİ TEZSİZ YÜKSEK LİSANS PROGRAMI**

**FİNANSAL RAPORLAMA KALİTESİNDE BAĞIMSIZ
DENETİMİN ROLÜ: HALKA AÇIK ŞİRKETLERİN
KURUMSAL YÖNETİM POLİTİKALARININ İNCELENMESİ
ÜZERİNE BULGULAR**

Tezsiz Yüksek Lisans Bitirme Projesi

Deniz Fatih ÜSTÜNDAĞ

Proje Danışmanı: Dr. Öğr. Üyesi Aylin Özgür ATEŞ

**Ankara,
2024**

**T.C. ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
MÜDÜRLÜĞÜ
DÖNEM PROJESİ DEĞERLENDİRME
FORMU**

Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü'ne,

Enstitünüz Yönetim ve Strateji Anabilim Dalı 22952271 numaralı tezsiz yüksek lisans öğrencisi Deniz Fatih ÜSTÜNDAĞ'ın

“FİNANSAL RAPORLAMA KALİTESİNDE BAĞIMSIZ DENETİMİN ROLÜ: HALKA AÇIK ŞİRKETLERİN KURUMSAL YÖNETİM POLİTİKALARININ İNCELENMESİ ÜZERİNE BULGULAR” (“THE ROLE OF INDEPENDENT AUDIT IN FINANCIAL REPORTING QUALITY: FINDINGS ON THE REVIEW OF CORPORATE GOVERNANCE POLICIES OF PUBLICLY TRADED COMPANIES”) adlı

tezsiz yüksek lisans dönem projesi tarafımda değerlendirilmiş olup,

BAŞARILI

BAŞARISIZ

bulunmuştur.

Dönem projesi danışmanı olarak, adı geçen öğrencinin notunun, dönem projesinin Enstitünüz Müdürlüğü'ne tesliminden önce *Öğrenci İşleri Bilgi Sistemi*'ne (OİBS) tarafımdan işlendiğini beyan ederim.

DÖNEM PROJESİ DANIŞMANI ONAYI

TARİH: 31.01.2024

Dr. Öğr. Üyesi Aylin Özgür ATEŞ

T.C.
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü'ne,

Dr. Öğr. Üyesi Aylin Özgür ATEŞ danışmanlığında hazırladığım “FİNANSAL RAPORLAMA KALİTESİNDE BAĞIMSIZ DENETİMİN ROLÜ: HALKA AÇIK ŞİRKETLERİN KURUMSAL YÖNETİM POLİTİKALARININ İNCELENMESİ ÜZERİNE BULGULAR (Ankara.2024)” adlı bitirme projemdeki bütün bilgilerin akademik kurallara ve etik davranış ilkelerine uygun olarak toplanıp sunulduğunu, başka kaynaklardan aldığım bilgileri metinde ve kaynakçada eksiksiz olarak gösterdiğimi, çalışma sürecinde bilimsel araştırma ve etik kurallarına uygun olarak davrandığımı ve aksinin ortaya çıkması durumunda her türlü yasal sonucu kabul edeceğimi beyan ederim.

Tarih: 31.01.2024

Deniz Fatih ÜSTÜNDAĞ

İÇİNDEKİLER

İÇİNDEKİLER.....	İ
GİRİŞ.....	1-2
1.KAMUYU AYDINLATMA VE ŞEFFAFLIĞIN KURUMSAL YÖNETİM İLKELERİNDEKİ YERİ.....	3-5
1.1 Kurumsal Yönetim Kavramı.....	3
1.2 Dünyada ve Türkiye’de Kurumsal Yönetim İlkeleri.....	3-4
1.3 Kamuyu Aydınlatma ve Şeffaflık İlkesinin Kurumsal Yönetimde Fonksiyonu.....	5
2.TÜRKİYE’DE BAĞIMSIZ DENETİMİN YERİ.....	6-11
2.1 Bağımsız Denetim Kavramı.....	6-7
2.2 Türkiye’de Bağımsız Denetim Kapsamının Değişimi.....	8-9
2.3 Türkiye’de Bağımsız Denetçi ve Bağımsız Denetim Şirket Sayılarının Değişimi.....	10-11
3.TÜRKİYE’DE HALKA AÇIK ŞİRKETLER: BAĞIMSIZ DENETİM ŞİRKETİ SEÇİMLERİ ÜZERİNDEN İNCELENMESİ.....	11-16
3.1 Çalışmada Kullanılan Veriler ve Metodoloji.....	11-13
3.2 Halka Açık Şirketlerin Bağımsız Denetim Şirketi Seçimleri.....	13
3.3 BIST 100, 50 ve 30 Endeksinde Yer Alan Şirketlerin Bağımsız Denetim Şirketi Seçimleri.....	14
3.4 XKURY Endeksinde Yer Alan Şirketlerin Bağımsız Denetim Şirketi Seçimleri.....	14-15
3.5 Sonuç.....	15-16
KAYNAKÇA.....	17
ÖZET.....	18-19
ABSTRACT.....	20-21

GİRİŞ

Son dönemlerde yaşanan muhasebe skandalları, finansal tablo kullanıcı sayılarının her geçen gün artması, değişen ve gelişen sermaye piyasalarının yanı sıra birçok ekonomik ve sosyal gelişme, yüksek kalitede finansal tablo ihtiyacının artmasına yol açmış ve ülkeler, birtakım yasal düzenlemelere gitmek zorunda kalmıştır. Bu düzenlemelerden en önemlisi kurumsal yönetimdir. Kurumsal yönetim kavramı geçtiğimiz yıllar içerisinde dünya piyasalarının ve şirketlerin şeffaflığının geliştirilmesinde kilit bir olgu haline gelmiştir.

Kurumsal yönetim uygulamalarının yaygınlaşması adına dünyada ve ülkemizde birçok düzenleme yapılmıştır. Dünya Bankası ve OECD'nin çalışmaları kurumsal yönetim kavramının gelişmesine temel oluşturmuş ve ardından Türkiye'de SPK tarafından "Kurumsal Yönetim İlkeleri" yayımlanmıştır. Bu gelişmenin yanı sıra, şirketleri kurumsal yönetim uygulamalarına teşvik etmek ve kurumsal yönetim anlayışının gelişimini sağlamak amacıyla 31 Ağustos 2007 tarihinde Borsa İstanbul Kurumsal Yönetim Endeksi ("XKURY") oluşturulmuştur. Kurumsal Yönetim Endeksi; Yıldız Pazar, Ana Pazar ve Alt Pazar'da işlem gören ve kurumsal yönetim ilkelerine uyum derecelendirme notu 10 üzerinden en az 8, her bir ana başlık itibarıyla 10 üzerinden en az 7 olan şirketlerin paylarından oluşmaktadır.

SPK'nın yayımladığı kurumsal yönetim ilkeleri içerisinde yer alan "kamunun aydınlatılması ve şeffaflık" ilkesi, işletmelerin finansal durumu, performansı, ortaklık yapısı ve diğer maddi koşullar hakkında tüm pay sahiplerinin zamanında ve doğru bilgilendirilmesini amaçlamaktadır. Son yıllarda bilgiye erişimin kolay olmasının yanı sıra "doğru bilgi"ye ulaşmak özel bir önem taşımaktadır. Piyasalarda bulunan asimetric bilgi problemi "ahlaki risk (moral hazard)" ve "ters seçim (adverse selection)" problemlerini de beraberinde getirmektedir. Piyasadaki bilgi asimetrisini gidermenin temel yöntemi, nitelikli ve yeterli bilginin finansal tablo kullanıcılarına sunulmasıdır. Bu bağlamda "şeffaflık ve kamuyu aydınlatma" sermaye piyasaları için ayrı bir önem kazanmaktadır. Nitelikli ve yeterli bilgi, finansal tablo açısından kaliteli finansal raporlama süreci ile mümkün olabilmektedir. Bu süreçte bağımsız denetimin kalitesi ise kilit bir rol oynamaktadır.

Türkiye’de 13 Ocak 2011 tarihinde TBMM’de kabul edilerek yasalâşan ve 1 Temmuz 2012 de yürürlüğe giren 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu (TTK), hem muhasebe standartları hem de muhasebe denetimi açısından önemli gelişmelere imza atmıştır. Kanununun 88. maddesinin 1. Bendi uyarınca; 64 ilâ 88 inci madde hükümlerine tabi gerçek ve tüzel kişiler münferit ve konsolide finansal tablolarını düzenlerken, Kamu Gözetimi, Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu tarafından yayımlanan, Türkiye Muhasebe Standartlarına, kavramsal çerçevede yer alan muhasebe ilkelerine ve bunların ayrılmaz parçası olan yorumlara uymak ve bunları uygulamak zorundadır. Aynı kanununun 2. Bendi uyarınca; bu düzenlemeler, uygulamada birliğı sağlamak ve finansal tablolara milletlerarası pazarlarda geçerlilik kazandırmak amacıyla, uluslararası standartlara uyumlu olacak şekilde, yalnız Kamu Gözetimi, Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu tarafından belirlenir ve yayımlanır. Bu gelişmenin devamında bağımsız denetime tabi olacak şirketlerin belirlenmesine dair 2012/4213 sayılı Karar 23 Ocak 2013 tarihli ve 28537 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanarak 1 Ocak 2013 tarihinden geçerli olmak üzere yayım tarihinde yürürlüğe girmiştir.

Bağımsız denetim süreci, beşeri ve maddi kaynak gereklilikleri değerlendirildiğinde oldukça yüksek maliyetli bir süreçtir. Kaliteli bir bağımsız denetim hizmetine ulaşmak şirketler için ciddi maliyetler doğurmaktadır. Uluslararası piyasalarda ilk 4 denetim şirketinin (PwC, EY, KPMG, Deloitte) gerçekleştirdiğı denetimler ile gerçekleştirilen denetim sonucunda düzenlenen bağımsız denetçi görüşlerinin dünya piyasalarında geçerliliğı bulunmaktadır. Bunun alternatifi olarak dünya sıralamalarında daha alt sıralarda yer alan ya da yerel olarak faaliyet gösteren bağımsız denetim şirketlerinin düzenlediğı bağımsız denetçi görüşlerinin dünya piyasalarındaki geçerliliğı çok daha dar kapsamlıdır. Bu nedenle dünyada ilk 4 sırada yer alan bağımsız denetim şirketlerinden bağımsız denetim hizmeti almak çok daha maliyetlidir. Ancak, buna bağılı olarak, dünya piyasalarının da kabul ettiğı şekliyle, 4 büyük denetim şirketinden alınan bağımsız denetçi görüşleri finansal tabloları daha güvenilir kılmaktadır.

Bu durum çalışmada, Türkiye’de halka açık ve Kurumsal Yönetim Endeksi’nde yer alan şirketlerin bağımsız denetim şirketi seçimleri ile incelenmiştir.

1. KAMUYU AYDINLATMA VE ŞEFFAFLIĞIN KURUMSAL YÖNETİM İLKELERİNDEKİ YERİ

1.1 Kurumsal Yönetim Kavramı

Kurumsal yönetim 1980’li yıllardan başlayarak dünya piyasalarının gündeminde sıkça kullanılan kavramlardan biri olarak önem kazanmaya başlamıştır.

Kavram için genel kabul görmüş tek bir tanım bulunmamakta olup her ülkenin gelişmişlik düzeyine, finansal piyasalarının yapısına, hukuki yapısına ve teknik altyapılarına göre değişen pek çok tanımdan söz etmek mümkündür.

OECD, Millstein Raporu’nda “Kurumsal yönetim, pay sahipleri, (denetim) yönetim kurulu üyeleri ve yöneticilerden oluşan bir temel grup arasındaki ilişkileri ve uygun sorumlulukları içeren ve şirketin esas amacını gerçekleştirmek için gerekli rekabetçi performansı en iyi şekilde teşvik etmek üzere düzenlenmiş yapıyı kapsar.” tanımlaması yapılmıştır.

1.2 Dünyada ve Türkiye’de Kurumsal Yönetim İlkeleri

OECD tarafından 1999 yılında yayımlanan ve 2004 yılında revize edilen Kurumsal Yönetim İlkeleri, ülke düzenlemelerine referans olma niteliğindedir. Avrupa Birliği’nde de 2004 yılı içerisinde Kurumsal Yönetim Forumu kurulmuş, kurumsal yönetim açısından önemli tavsiye kararları ve direktif taslakları yayımlanmıştır.

Türkiye’de ise Sermaye Piyasası Kurulu tarafından 4 Temmuz 2003 tarihinde onaylanarak kamuya duyurulan Kurumsal Yönetim İlkeleri, Türkiye’de faaliyet gösteren şirketlerin faaliyetlerini uluslararası standartlarda sürdürebilmelerine ve bunun sonucu olarak daha etkin ve şeffaf bir yönetim anlayışıyla uluslararası finans kaynaklarından faydalanabilmelerine yönelik bir yönetim anlayışı getirmeyi hedeflemektedir.

Kurumsal yönetim; şeffaflık, hesap verebilirlik, eşitlik ve sorumluluk olmak üzere dört ana ilkeden oluşmaktadır. Bu dört ana ilkeden hareketle SPK tarafından yayımlanan kurumsal yönetim ilkeleri aşağıdaki tabloda özetlenmiştir.

Tablo 1. Kurumsal Yönetim İlkeleri

PAY SAHİPLERİ	
	<i>Pay Sahipliği Haklarının Kullanımının Kolaylaştırılması</i>
	<i>Bilgi Alma ve İnceleme Hakkı</i>
	<i>Genel Kurul</i>
	<i>Oy Hakkı</i>
	<i>Azlık Hakları</i>
	<i>Kar Payı Hakkı</i>
	<i>Payların Devri</i>
KAMUYU AYDINLATMA VE ŞEFFAFLIK	
	<i>Kurumsal İnternet Sitesi</i>
	<i>En az son 5 yıllık bilgiler</i>
	<i>Ortaklık yapısı ve detayları</i>
	<i>Finansal tablolar</i>
	<i>Faaliyet Raporu</i>
MENFAAT SAHİPLERİ	
	<i>Menfaat Sahiplerine İlişkin Şirket Politikası</i>
	<i>Menfaat Sahiplerinin Şirket Yönetimine Katılımının Desteklenmesi</i>
	<i>Şirketin İnsan Kaynakları Politikası</i>
	<i>Müşteriler ve Tedarikçilerle İlişkiler</i>
	<i>Etik Kurallar ve Sosyal Sorumluluk</i>
YÖNETİM KURULU	
	<i>Yönetim Kurulunun İşlevi</i>
	<i>Yönetim Kurulunun Faaliyet Esasları</i>
	<i>Yönetim Kurulunun Yapısı</i>
	<i>Yönetim Kurulu Toplantılarının Şekli</i>
	<i>Yönetim Kurulu Bünyesinde Oluşturulan Komiteler</i>
	<i>Yönetim Kurulu Üyelerine ve İdari Sorumluluğu Bulunan Yöneticilere Sağlanan Mali Haklar</i>

Kamuyu aydınlatma kavramını kısaca, şirketler tarafından finansal tablo ve dipnotların, ortaklık yapılarının, gerçekleşen önemli değişim ve gelişmelerin ya da faaliyet raporu gibi farklı bilgilerin kamuya açıklanması olarak tanımlanabilir. Bahsi geçen bilgilerin mevzuatla açıklanması zorunlu olabilmekle birlikte gönüllü basın açıklamaları, finansal bilgiler ya da çeşitli düzenlemeler bulunmaktadır. Bu noktada değerlendirilmesi gereken en önemli nokta zorunlu açıklanması gereken bildirimlerinin varlığının, düzenleyici kurum tarafından piyasadaki asimetrik bilgiyi engellemeye çalıştığı durumunun varlığıdır. Düzenleyici kurum, bilginin kullanıcılara söz konusu asimetriyi bir miktar da olsa giderecek nitelikte ve yeterlikte olmasını amaçlamaktadır.

1.3 Kamuyu Aydınlatma ve Şeffaflık İlkesinin Kurumsal Yönetimdeki Fonksiyonu

Etkin bir kamuyu aydınlatma ve finansal raporlama sisteminin mevcut olmadığı ve şeffaflığın sağlanamadığı durumda finansal tablo kullanıcıları için “güvenilir” ve “doğru” bilgiye ulaşmak imkânsız hale gelmektedir. Bu bilgi asimetrisi finansal piyasaların etkin olarak işlemesine engel olarak ters seçim (adverse selection) ve ahlaki tehlike (moral hazard) olarak bilinen iki temel sorunu ortaya çıkartmaktadır. Dolayısıyla muhasebe ve finansal raporlama ile bağımsız denetim, kurumsal yönetim sürecinin temel fonksiyonlarını oluşturur. Muhasebe ve denetimin, şirket sahipleri ile yöneticiler arasındaki ilişkide gözetim fonksiyonunun yerine getirilebilmesi için gerekli olduğu ve yatırımcıların da yatırım kararlarını verebilmek için bu bilgileri talep ettiği bilinmektedir (Solomon ve Solomon 2005). Muhasebe ve denetim kavramı yalnızca finansal sonuçların finansal tablo kullanıcılarına açıklanması olarak yorumlanmakla birlikte, bağımsız denetim süreci ve bu süreç sonucunda görüş bildirilen raporlar Şirket’in yalnızca finansal durumu hakkında bilgi vermemektedir. Bağımsız denetçi görüşü bildirilen raporlar; Şirket’in organizasyonu ve faaliyet konusu, ortaklık yapısı, üst yönetime sağlanan faydalar, iç kontrol yapısı ve şirketin sürekliliği gibi birçok başlığı içermektedir.

Sermaye piyasası yatırımları etkin bir kurumsal yönetimi, etkin bir kurumsal yönetim de şirketler hakkında “güvenilir” ve “doğru” bilgiye ulaşılabilmesini gerektirir. Bu noktada bilgi asimetrisinin azalması için en önemli fonksiyonun bağımsız denetim olduğunu söylemek hiç de yanlış olmayacaktır. Her alanda olduğu gibi kalite kavramının büyük önem arz ettiği bağımsız denetim sürecinde kalitenin artması, “güvenilir” sonuçlara ulaşmak için başta gelen gerekliliklerdendir.

2. TÜRKİYE'DE BAĞIMSIZ DENETİMİN YERİ

2.1 Bağımsız Denetim Kavramı

Finansal tablo kullanıcıları, işletme yöneticileri ve şirket ortaklarına ek olarak; yatırımcılar, kamu kurumları, şirket çalışanları, finansal kuruluşlar, müşteriler, tedarikçiler, sermaye piyasası kurumlarıdır. Finansal tablo kullanıcıları, karar alma süreçlerinde sağlıklı değerlendirmeler yapabilmek adına doğru, şeffaf, karşılaştırılabilir ve güvenilir bilgiye ihtiyaç duymaktadırlar. Bu nitelikleri taşıyan bilgiye ulaşabilmek için en önemli olgu finansal tabloların bağımsız denetimidir.

Bağımsız denetimin amacı, finansal tabloların önemli yanlışlık içermediğini destekleyen denetim kanıtlarını elde etmek ve denetim kanıtları doğrultusunda tespit edilen bulguları değerlendirerek finansal tablolar ve dipnotları hakkında görüş oluşturmaktır.

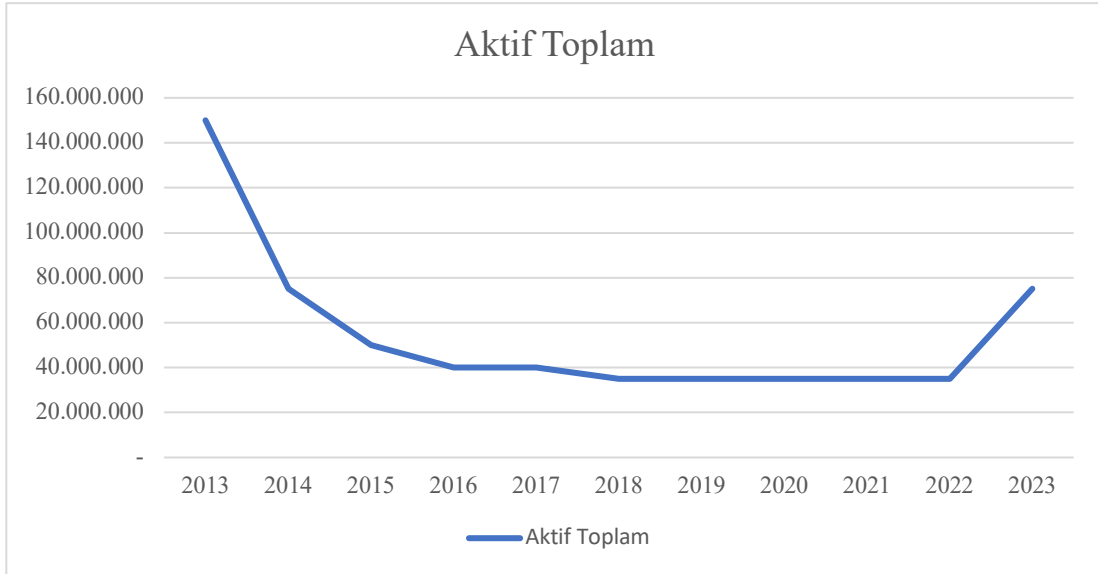
Hangi şirketlerin bağımsız denetime tabi olacağına ilişkin hadler ilk kez 23 Ocak 2013 tarihli Resmi Gazete'de yayımlanan 2012/4213 sayılı Karar ile belirlenmiş olup bu ölçütler 2014, 2015, 2016 ve 2018 yıllarında yeniden belirlenmiştir. 30 Kasım 2022 tarih ve 32029 sayılı Resmî Gazete'de "Bağımsız Denetime Tabi Şirketlerin Belirlenmesine Dair Karar (Karar Sayısı: 6434)" ile söz konusu hadler, 1 Ocak 2023 tarihinden geçerli olmak üzere bir kez daha güncellenmiştir. Belirlenen üç ölçütten en az ikisinin eşik değerlerini art arda iki hesap döneminde aşan şirketler bağımsız denetime tabidir. Bahsi geçen hadler, genel denetime tabi olmanın ölçütleri olup ayrıca bağımsız denetime tabi olmak için özel kriterler de bulunmaktadır. Sermaye piyasası araçları bir borsada veya teşkilatlanmış diğer piyasalarda işlem görmeyen ancak SPK kapsamında halka açık sayılan şirketler ve ayrı bir liste ile belirlenen şirketler için farklı hadler belirlenmiştir. Bunlara ek olarak, herhangi bir ölçüte bağlı olmaksızın bağımsız denetime tabi olan şirketler aşağıdaki gibidir:

- 1) 6362 sayılı Kanun uyarınca Sermaye Piyasası Kurulunun düzenleme ve denetimine tabi şirketlerden;
 - a) Yatırım kuruluşları,
 - b) Kolektif yatırım kuruluşları,
 - e) Portföy yönetim şirketleri,
 - ç) İpotek finansmanı kuruluşları,
 - d) Varlık kiralama şirketleri,
 - e) Merkezi takas kuruluşları,
 - f) Merkezi saklama kuruluşları,
 - g) Veri depolama kuruluşları,
 - ğ) Derecelendirme kuruluşları,
 - h) Değerleme kuruluşları,
 - ı) Sermaye piyasası araçları bir borsada veya teşkilatlanmış diğer piyasalarda işlem gören veya işlem görmeleri amacıyla Sermaye Piyasası Kurulunca onaylanmış geçerlilik süresi bulunan izahname veya ihraç belgesi bulunan anonim şirketler,
 - i) Bir borsada veya teşkilatlanmış diğer piyasalarda işlem görmemekle birlikte halka arz edilmeksizin pay hariç sermaye piyasası aracı ihraç eden (ihraç ettikleri sermaye piyasası araçlarının itfa edildiği hesap döneminin sonuna kadar) veya bu amaçla Sermaye Piyasası Kurulunca onaylanmış geçerlilik süresi bulunan ihraç belgesi olan anonim şirketler.
- 2) 19/10/2005 tarihli ve 5411 sayılı Bankacılık Kanunu uyarınca Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumunun düzenleme ve denetimine tabi şirketlerden;
 - a) Bankalar,
 - b) Derecelendirme kuruluşları,
 - c) Finansal holding şirketleri,
 - ç) Finansal kiralama şirketleri,
 - d) Faktoring şirketleri,
 - e) Finansman şirketleri,
 - f) Varlık yönetim şirketleri,
 - g) Finansal holding şirketlerinde ve bankalarda 5411 sayılı Kanunda tanımlandığı şekliyle nitelikli paya sahip olan şirketler,
 - ğ) Tasarruf finansman şirketleri.
- 3) 3/6/2007 tarihli ve 5684 sayılı Sigortacılık Kanunu ile 28/3/2001 tarihli ve 4632 sayılı Bireysel Emeklilik Tasarruf ve Yatırım Sistemi Kanunu kapsamında faaliyet göstermekte olan sigorta, reasürans ve emeklilik şirketleri.
- 4) Borsa İstanbul piyasalarında faaliyet göstermesine izin verilen; yetkili müesseseler, kıymetli madenler aracı kurumları, kıymetli maden üretimi veya ticaretiyle iştigal eden şirketler.
- 5) 10/2/2005 tarihli ve 5300 sayılı Tarım Ürünleri Lisanslı Depoculuk Kanununa göre kurulan lisanslı depo işletmeleri ile 11/8/1982 tarihli ve 2699 sayılı Umumi Mağazalar Kanununa göre kurulan umumi mağazalar.
- 6) Aşağıdaki hak veya lisanslardan en az birine sahip olan medya hizmet sağlayıcı kuruluşlar:
 - a) Karasal ortamdan ulusal televizyon yayını yapma hakkı.
 - b) Uydu televizyon yayın lisansı.
 - c) Birden fazla ile yönelik olarak kablolu televizyon yayın lisansı.

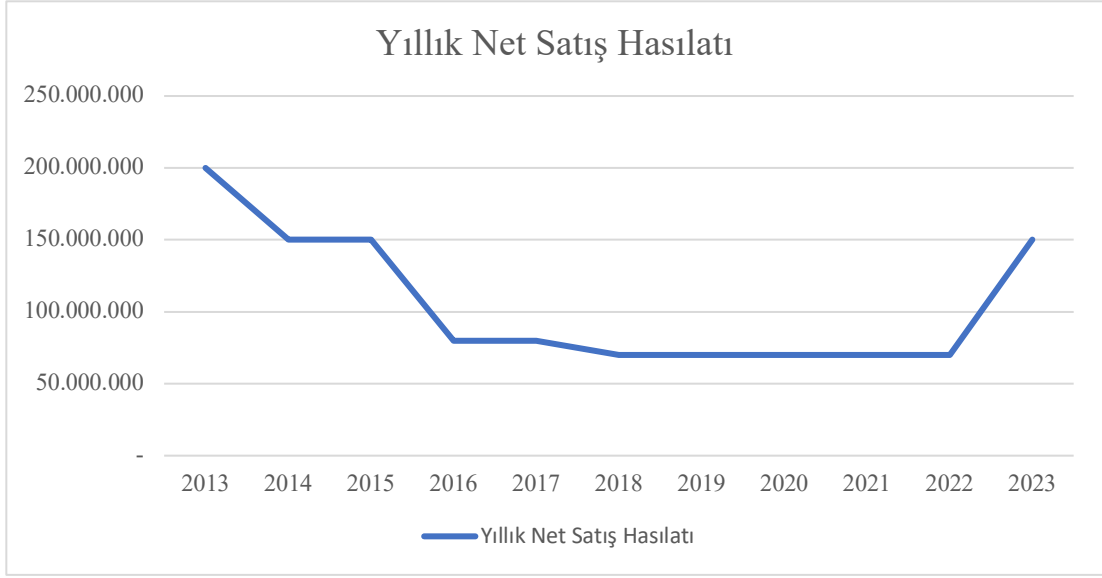
2.2 Türkiye’de Bağımsız Denetim Kapsamının Değişimi

Bağımsız denetime tabi olacak şirketler için belirlenen hadlerin yıllar itibarı ile güncellenen tutarları incelendiğinde çok daha fazla sayıda şirketin denetim kapsamına girdiği değerlendirilmektedir. 2013 yılında 150.000.000 TL aktif toplam kriteri ve 200.000.000 TL net satış hasılatı kriteri 2022 yılına kadar sırasıyla 35.000.000 ve 70.000.000 TL’ye kadar düşmüştür. Bu düşüş, çok daha fazla şirketin bağımsız denetime tabi olmasını ifade etmekte olup kurumsallaşma yönünde itici bir güç niteliğindedir. 2023 yılında kriterlerin artmasının sebebi ise yaşanan yüksek enflasyondur. Ek olarak, kriterlerde gözlemlenen azalışa bağlı olarak bağımsız denetime tabi şirketlerin sayısındaki artış ve sermaye piyasalarının gelişmesine bağlı olarak ülkemizde bağımsız denetim kuruluşu ve bağımsız denetçi sayısında da ciddi bir artış gözlemlenmektedir.

Grafik 1. Bağımsız Denetim Ölçütlerindeki Değişim – Aktif Toplam

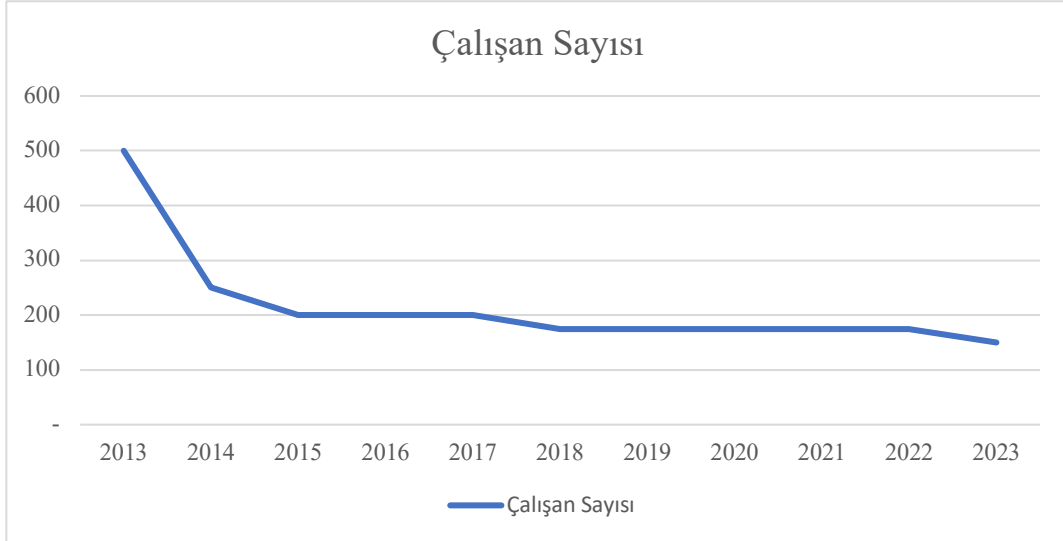

Grafik 2. Bağımsız Denetim Ölçütlerindeki Değişim – Yıllık Net Satış Hasılatı

Bağımsız denetime tabi olacak şirketler için belirlenen hadlerden üçüncüsü çalışan sayısıdır. Yüksek enflasyonlu ekonomi ile bağlantısı olmaması sebebiyle çalışan sayısı 2023 yılı dahil olmak üzere yıllar itibarı giderek azalmış ve 500'den 150'ye düşmüştür.

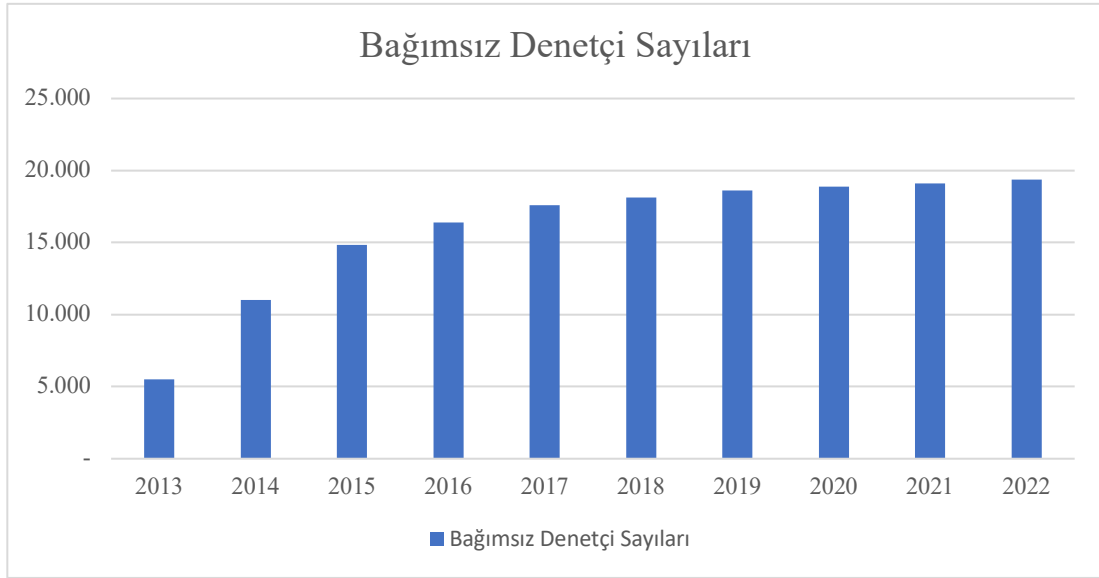
Grafik 3. Bağımsız Denetim Ölçütlerindeki Değişim – Çalışan Sayısı

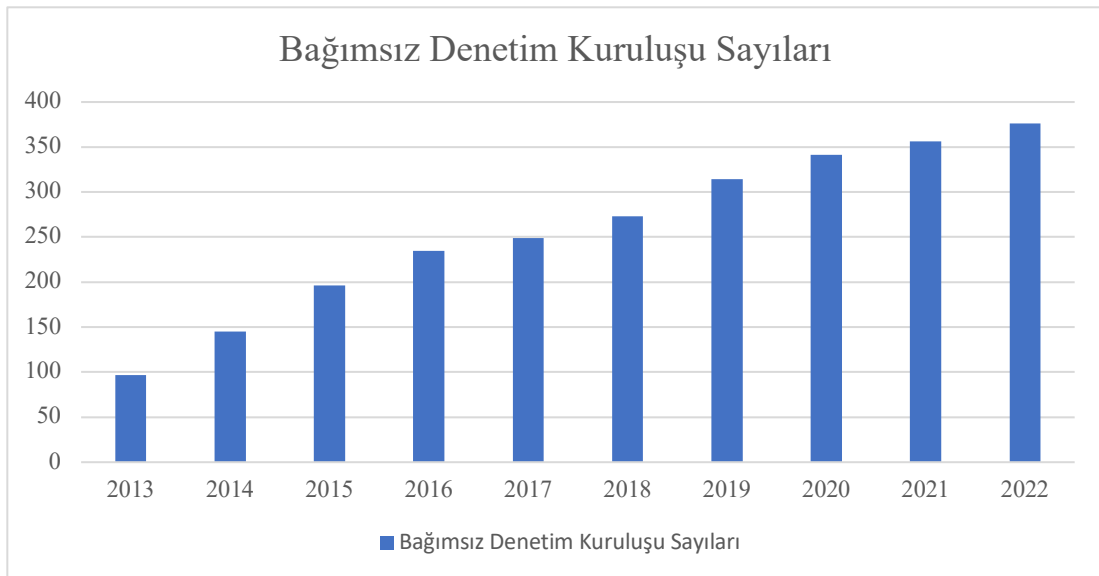
2.3 Türkiye’de Bağımsız Denetçi ve Bağımsız Denetim Şirket Sayılarının Değişimi

Bağımsız denetim kriterlerinde gözlemlenen azalışa bağlı olarak bağımsız denetime tabi şirketlerin sayısındaki artış ve sermaye piyasalarının gelişmesine bağlı olarak ülkemizde bağımsız denetim kuruluşu ve bağımsız denetçi sayısında da ciddi bir artış gözlemlenmektedir.

Grafik 4. Türkiye’de Bağımsız Denetçi Sayılarındaki Değişim

Grafik 5. Türkiye’de Bağımsız Denetim Kuruluşu Sayılarındaki Değişim

Sektörde yaşanan bu gelişim ve değişimler sonucunda şirketler; muhasebe sistemlerini geliştirmek, doğru ve güvenilir bilginin hazırlanması için raporlama süreçleri kurmak ve geliştirmek, iç denetim sistemleri kurmak ve geliştirmek gibi birçok alanda iyileştirme yapmak zorunda kalmışlardır. Kurumsallaşma yönünde atılan bu temel adımlar kurumsal yönetim ilkelerine uyum süreçlerini de gündeme getirerek ilgili konuda gelişim sağlamıştır.

Bağımsız denetime tabi olacak şirketlerin belirlenmesindeki ölçütlerin herhangi birine bağlı olmaksızın denetime tabi olan şirket türlerinden biri de bir borsada veya teşkilatlanmış diğer piyasalarda işlem gören veya işlem görmeleri amacıyla Sermaye Piyasası Kurulunca onaylanmış geçerlilik süresi bulunan izahname veya ihraç belgesi bulunan anonim şirketlerdir. Halka açık şirketlerin tamamı herhangi bir ölçüte bağlı olmaksızın bağımsız denetime tabi olmaktadır. Buna ek olarak, SPK'nın kurul kararları ve tebliğleri ile kamuyu aydınlatma ve şeffaflık ilkesi gereği birden fazla raporlama gereklilikleri mevcuttur. SPK, halka açık şirketler için kurumsal yönetim ilkelerine uyum süreçlerini hassasiyetle ele almaktadır. Payları borsada işlem gören şirketlerin kurumsal yönetim çerçevesinde uygulamak zorunda oldukları bir kısım ilkeler bulunmakla birlikte bir kısım ilkenin uygulanması ise tercihe bağlıdır. Mevzuatla getirilen zorunluluklar da olsa payları borsada işlem gören şirketlerin kurumsal yönetim ve sürdürülebilirlik konularında daha çok farkındalık oluşturduğunu söylemek hatalı bir söylem olmayacaktır.

3. TÜRKİYE'DE HALKA AÇIK ŞİRKETLER: BAĞIMSIZ DENETİM ŞİRKETİ SEÇİMLERİ ÜZERİNDEN İNCELENMESİ

3.1 Çalışmada Kullanılan Veriler ve Metodoloji

Türkiye ve dünyadaki bağımsız denetim şirketleri arasında gelirler üzerinden yapılan değerlendirmelerde ilk 4 şirket yıllardır değişmemektedir. İlk 4 şirket dünya çapında "Big4" olarak anılmaktadır. Bahsi geçen şirketleri diğer denetim şirketlerinden ayıran en önemli özellik, değişen konjoktüre ve dünyadaki gelişim ve değişimlere hızlı bir şekilde uyum sağlamalarıdır.

Değişime bu denli hızlı uyum sağlanabilmesinin temel sebebi, değişimin şirketler tarafından sürekli takip edilerek analiz raporlarının yayınlanması, özellikle teknolojik gelişmelerin yakından takip edilmesi ve süreçlere adapte edilmesidir. Bahsi geçen şirketlerin uluslararası yapılanması ise global anlamda adaptasyon açısından da ayrıca avantaj sağlamaktadır. Buna ek olarak kurumsallıktan ileri gelen örgütlenme yapıları da verilen hizmet kalitesini yükseltmektedir.

Uluslararası ve uluslararası piyasalarda ilk 4 denetim şirketlerinin gerçekleştirdiği denetimler ve gerçekleştirilen denetim sonucunda düzenlenen bağımsız denetçi görüşlerinin dünya piyasalarında geçerliliği bulunmaktadır. Bunun alternatifi olarak dünya sıralamalarında daha alt sıralarda yer alan ya da yerel olarak faaliyet gösteren bağımsız denetim şirketlerinin düzenlediği bağımsız denetçi görüşlerinin dünya piyasalarındaki geçerliliği çok daha dar kapsamlıdır. Bu nedenle dünyada ilk 4 sırada yer alan bağımsız denetim şirketlerinden bağımsız denetim hizmeti almak çok daha maliyetlidir. Buna bağlı olarak, dünya piyasalarının da kabul ettiği şekliyle, 4 büyük denetim şirketinden alınan bağımsız denetçi görüşleri finansal tabloları daha güvenilir hale getirmektedir.

Çalışmada Türkiye’de halka açık şirketlerin bağımsız denetim şirketi seçimleri üzerinden yapılan araştırmada, kurumsal yönetim ilkelerine uyum açısından öncelikli olarak Kurumsal Yönetim Endeksi’nde (“XKURY”) bulunan şirketler gösterge olarak kabul edilmiştir. Buna ek olarak; Borsa İstanbul’da işlem gören en yüksek piyasa ve işlem hacmine sahip 100 (“XU100”), 50 (“XU050”) ve 30 (“XU030”) şirket araştırmaya dahil edilerek halka açık tüm şirketlerin bağımsız denetim şirketi seçimleri ile karşılaştırılmıştır.

Araştırma sonucunda, Yıldız Pazar, Ana Pazar ve Alt Pazar’da işlem gören ve kurumsal yönetim ilkelerine uyum derecelendirme notu 10 üzerinden en az 8, her bir ana başlık itibarıyla 10 üzerinden en az 7 olan şirketlerin (XKURY’de yer alan şirketler) ve Borsa İstanbul’da işlem gören en yüksek piyasa ve işlem hacmine sahip olan ilk 30, 50 ve 100 şirketin tüm halka açık şirketler arasında bağımsız denetim şirketi seçimlerinde “Big4” olarak anılan şirketleri tercih etme eğiliminde olduğunun ortaya koyulması amaçlanmıştır.

Finansal tablo kullanıcı sayısı en çok olan şirketler, birçok farklı yerli ve yabancı yatırımcıda hisseleri bulunması sebebiyle halka açık şirketler olarak değerlendirilmiştir.

Bu noktada, bu şirketlerin kurumsal yönetim ilkelerine uyum süreçlerinin diğer şirketlere göre daha efektif olduğu ve ilgili süreçlere verilen önemin yüksek düzeyde olduğu değerlendirilmektedir. Buna bağlı olarak bağımsız denetim süreçlerine verilen önem, finansal tabloların güvenilir ve doğru bilgiyi yansıtması, finansal raporlar için alınan görüşlerin global anlamda geçerlilik kapsamının geniş olması gibi konulara verilen önem ve süreçlerin geliştirmesi konusunda diğer şirketlerden ayrıldıkları düşünülmektedir.

3.2 Halka Açık Şirketlerin Bağımsız Denetim Şirketi Seçimleri

8 Ocak 2024 tarihi itibarıyla Kamuyu Aydınlatma Platformu'ndan edinilen veri setine göre Türkiye'de 654 şirketin sermaye piyasası araçları borsada işlem görmektedir. 654 şirketin 641'inin bağımsız denetim şirketi bilgilerine ulaşılmıştır. Tablo 2'de sunulduğu üzere 641 şirket arasında 281 şirket, bağımsız denetim şirketi olarak Big4 ile çalışmaktadır.

Tablo 2. Halka Açık Şirketlerin Bağımsız Denetim Şirketi Seçimleri

	Şirket Sayısı
PwC	125
E&Y	67
Deloitte	56
KPMG	33
Diğer	360

641 şirket üzerinden yapılan araştırma sonucunda Big4 ile çalışma oranı %44 olarak sonuçlanmıştır. Bu oranın Kurumsal Yönetim Endeksi'nde en yüksek orana ulaşacağı beklenmektedir. Buna ek olarak Borsa İstanbul'da işlem gören, en yüksek piyasa ve işlem hacmine sahip 100, 50 ve 30 şirkette sırasıyla daha yüksek oranların gerçekleşeceği beklenmektedir.

3.3 BIST 100, 50 ve 30 Endeksinde Yer Alan Şirketlerin Bağımsız Denetim Şirketi Seçimleri

8 Ocak 2024 tarihi itibarıyla Kamuyu Aydınlatma Platformu'ndan edinilen veri setine göre Borsa İstanbul'da işlem gören en yüksek piyasa ve işlem hacmine sahip ilk 100, 50 ve 30 şirketin bağımsız denetim şirketi seçimleri Tablo 3'te sunulmuştur.

Tablo 3. Borsa İstanbul'da işlem gören en yüksek piyasa ve işlem hacmine sahip ilk 100, 50 ve 30 Şirketin Bağımsız Denetim Şirketi Seçimleri

	Şirket Sayıları		
	BIST100	BIST50	BIST30
PwC	30	17	10
E&Y	20	12	9
Deloitte	13	2	1
KPMG	7	7	4
Diğer	30	12	6

Borsa İstanbul'da işlem gören en yüksek piyasa ve işlem hacmine sahip ilk 100 üzerinden yapılan araştırma sonucunda Big4 ile çalışma oranı %70, ilk 50 şirkette %76 ve ilk 30 şirkette %80'dir.

3.4 XKURY Endeksinde Yer Alan Şirketlerin Bağımsız Denetim Şirketi Seçimleri

8 Ocak 2024 tarihi itibarıyla Kamuyu Aydınlatma Platformu'ndan edinilen veri setine göre; Yıldız Pazar, Ana Pazar ve Alt Pazar'da işlem gören ve kurumsal yönetim ilkelerine uyum derecelendirme notu 10 üzerinden en az 8, her bir ana başlık itibarıyla 10 üzerinden en az 7 olan şirket sayısı 72'dir. 72 şirketin bağımsız denetim şirketi seçimleri Tablo 4'te sunulmuştur.

Tablo 4. XKURY Endeksinde Bulunan 72 Şirketin Bağımsız Denetim Şirketi Seçimleri

	Şirket Sayısı
PwC	28
E&Y	14
Deloitte	11
KPMG	5
DİĞER	14

XKURY endeksinde yer alan 72 şirketin Big4 ile çalışma oranı %81'dir.

Bağımsız denetimi mevzuattan kaynaklanan bir zorunluluk ötesinde değerlendiren, yatırımcılara ve diğer tüm taraflara daha doğru ve güvenilir bilgi sunma motivasyonu olan başka bir deyişle kurumsal yönetim ilkelerinden şeffaflık ve kamuyu aydınlatma ilkesine uyum konusunda motivasyonu olan şirketlerin Türkiye için değerlendirildiğinde ağırlıklı olarak halka açık şirketler olduğu değerlendirilmektedir.

Bu değerlendirme en yüksek piyasa ve işlem hacmine sahip ilk 100, 50, 30 şirket ve Yıldız Pazar, Ana Pazar ve Alt Pazar'da işlem gören ve kurumsal yönetim ilkelerine uyum derecelendirme notu 10 üzerinden en az 8, her bir ana başlık itibarıyla 10 üzerinden en az 7 olan şirketler ile özele indirilmiş ve gösterge olarak kabul edilmiştir.

3.5 Sonuç

Finansal tablo kullanıcı sayısı arttıkça, finansal tabloların doğru, şeffaf, güvenilir ve hesap verilebilir düzeyde olmasına karşı talep de artmaktadır. Bu talebi karşılayabilmek adına bağımsız denetimde kalite vazgeçilmez bir unsur haline gelmektedir. Buna bağlı olarak daha şeffaf, güvenilir ve doğru bilgiye ulaşmak ve bu bilgiyi yatırımcılarına sunabilmek isteyen şirketler, bağımsız denetim şirketi seçimlerini de bu doğrultuda yapmaktadır. Global olarak ilk 4 denetim şirketi, özellikle sahip olduğu kaynaklar ile diğer denetim şirketlerinin önüne geçmektedir. Bu nedenle çalışmada kurumsal yönetim ilkelerine uyum motivasyonu ile hareket eden şirketlerin bağımsız denetçi seçimlerini söz konusu ilk 4 bağımsız denetim şirketi doğrultusunda gerçekleştireceği beklentisi ile hareket edilmiştir. Ulaşılan sonuçlara göre; halka açık tüm şirket içinde Big4 ile çalışma oranı %44 olmasına rağmen Yıldız Pazar, Ana Pazar ve Alt Pazar'da işlem gören ve kurumsal yönetim ilkelerine uyum derecelendirme notu 10 üzerinden en az 8, her bir ana başlık itibarıyla 10 üzerinden en az 7 olan 72 şirketin Big4 ile çalışma oranı %81'dir.

Ulaştığımız sonucu destekleyen bir diğer veri seti ise 8 Ocak 2024 tarihi itibarıyla borsaya kote olan bankaların tamamının Big4 ile çalışmasıdır. Tablo 5'te yer alan, Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumunun regülasyonlarına tabi bu 10 bankanın tamamının Big4 ile çalışması, ülkemizde bankaların kurumsallık seviyesinin diğer şirketlere kıyasla daha yüksek olması göz önünde bulundurulduğunda, çalışmamız sonucunda ulaştığımız sonucu destekler niteliktedir.

Tablo 5. XBANK Endeksinde Bulunan 10 Bankanın Bağımsız Denetim şirketi Seçimleri

Banka adı	Bağımsız Denetim şirketi
Akbank	PwC
Albaraka Türk	PwC
Garanti BBVA	EY
Halkbank	Deloitte
ICBC	Deloitte
İç Bankası	EY
şekerbank	Deloitte
TSKB	EY
Vakıfbank	EY
Yapı Kredi	PwC

Sonuç olarak kullandığımız tüm veri setleri ile ulaştığımız sonuçlar değerlendirildiğinde; şirketlerin artan kurumsal yönetim ilkelerine uyum motivasyonu ve buna bağlı olarak daha şeffaf, daha güvenilir ve daha doğru bilgiyi finansal tablo kullanıcıları ile buluşturma talebi, kurumsallığın görece yüksek olduğu şirketlerin Big4 ile çalışma oranının kurumsallığın görece düşük olduğu şirketlerin Big4 ile çalışma oranından daha yüksek olduğunu kanıtlamaktadır.

KAYNAKÇA

- 27846 T.C. Resmî Gazete (2011), Türk Ticaret Kanunu, (www.mevzuat.gov.tr).
- 27846 T.C. Resmî Gazete (2022), Bağımsız Denetime Tabi Şirketlerin Belirlenmesine Dair Karar, (www.mevzuat.gov.tr).
- Avrupa Birliği Kurumsal Yönetim Standartları Konferansı (2008), Kurumsal Yönetim Dergisi, Nisan Sayısı, 4-14.
- Borsa İstanbul, BIST Endeksleri, (www.borsaistanbul.com.tr)
- Kamu Gözetimi Kurumu (2023), 2022 Faaliyet Raporu, (www.kgk.gov.tr).
- Kamu Gözetimi Kurumu (2023), Bağımsız Denetime Tabi Şirketlerin Belirlenmesine Dair Cumhurbaşkanlığı Kararına İlişkin Usul ve Esaslar, (www.kgk.gov.tr).
- Kamuyu Aydınlatma Platformu, BIST Şirketlerine Ait Bağımsız Denetim Şirketi Verileri, (www.kap.org.tr).
- Sermaye Piyasası Kurulu (2004), Kurumsal Yönetim Uygulama Anketi Sonuçları, *SPK Kurumsal Araştırmalar Serisi* (www.spk.gov.tr)
- Sermaye Piyasası Kurulu (2011), Kurumsal Yönetim İlkelerinin Belirlenmesine ve Uygulanmasına İlişkin Tebliğ Seri: IV, No: 56, (www.spk.gov.tr)
- Solomon, Jill, Aris Solomon (2005), Corporate Governance and Accountability, John Wiley & Sons Ltd., England
- The Organization for Economic Cooperation and Development (2004), OECD Principles of Corporate Governance, (www.oecd.org)
- TKYD (2005), Türkiye Kurumsal Yönetim Haritası, Türkiye Kurumsal Yönetim Derneği Yayınları, (www.tkyd.org/docs/bcgraporweb.pdf).

ÖZET

Son dönemlerde yaşanan muhasebe skandalları, finansal tablo kullanıcı sayılarının her geçen gün artması, değişen ve gelişen sermaye piyasalarının yanı sıra birçok ekonomik ve sosyal gelişme, yüksek kalitede finansal tablo ihtiyacının artmasına yol açmış ve ülkeler düzenleyici kurum ve kuruluşlar aracılığı ile birtakım yasal düzenlemelere gitmek zorunda kalmıştır. Bu düzenlemelerden en önemlisi “Kurumsal Yönetim”dir. Kurumsal yönetim kavramı geçtiğimiz yıllar içerisinde dünya piyasalarının ve şirketlerin şeffaflığının geliştirilmesinde kilit bir olgu haline gelmiştir.

Günümüzde yatırımcılar, kamu kurumları, çalışanlar, bankalar ve diğer finansal kuruluşları, müşteriler, tedarikçiler ve sermaye piyasası kurumları artık finansal performans kadar kurumsal yönetim uygulamalarının kalitesini de gözetir hale gelmişlerdir.

Sermaye Piyasası Kurumu (“SPK”)’nun yayımladığı kurumsal yönetim ilkeleri içerisinde yer alan “kamunun aydınlatılması ve şeffaflık” ilkesi, işletmelerin finansal durumu, performansı, ortaklık yapısı ve diğer maddi koşullar hakkında tüm pay sahiplerinin zamanında ve doğru bilgilendirilmesini amaçlamaktadır. Bu bağlamda şirketler, periyodik mali tablo ve mali tablo dipnotları, şirketin gerçek finansal durumunu gösterecek şekilde hazırlar ve kamuya açıklar. Şirketin gerçeğe uygun finansal durumunu gösterecek şekilde finansal tablo ve dipnotlarının hazırlanmasında başka bir deyişle; yüksek kalitede finansal tabloların hazırlanması ve sunumunda, bağımsız denetimin önemi yadsınamaz derecede yüksektir.

Bu çalışmanın amacı, yüksek kalitede finansal tablo oluşturma amacı ile hareket eden şirketleri, bağımsız denetim şirketi seçimleri üzerinden değerlendirmektir. Yüksek kalitede finansal tabloya ihtiyaç duyan şirketlerin daha fazla sayıda finansal tablo kullanıcısı olan şirketler olduğu değerlendirilerek, araştırmaya Türkiye’de halka açık şirketler dahil edilmiştir.

Bu amaç doğrultusunda; çalışmanın ilk bölümünde, kurumsal yönetim kavramı üzerinde durulmuş ve kamuyu aydınlatma ve şeffaflığın kurumsal yönetim ilkelerindeki yeri açıklanmıştır.

Çalışmanın ikinci bölümünde kamuyu aydınlatma ve şeffaflık ilkesinin alt başlıklarından olan bağımsız denetimin işlevi başlığından hareketle Türkiye’de bağımsız denetim sektörünün gelişimi bağımsız denetime tabi olma ltlerinin kapsam değişiklikleri ile sektördeki şirket ve denetçi sayılarındaki değişimler üzerinden araştırılmıştır.

Çalışmanın nc ve son bölümünde ise finansal raporlama sürecinde kalitenin sağlanmasında bağımsız denetimin rolü, Türkiye’de halka açık ve Kurumsal Yönetim Endeksi’nde yer alan şirketlerin bağımsız denetim şirketi seçimleri ile değerlendirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Kurumsal Yönetim, Finansal Tablo, Bağımsız Denetim, SPK

ABSTRACT

Recent accounting scandals, the increasing number of financial statement users, changing and developing capital markets, as well as many economic and social developments have led to an increase the need for high quality financial statements, and countries have had to make some legal regulations. The most important of these regulations is Corporate Governance. The concept of Corporate Governance has become a key phenomenon in improving the transparency of capital markets and companies over the past years.

Nowadays, investors, public institutions, employees, banks and other financial institutions, customers, suppliers and capital market institutions have started to consider the quality of corporate governance practices as well as financial performance.

The principle of "public disclosure and transparency", which is included in the corporate governance principles published by the Capital Markets Board ("CMB", "SPK"), aims to inform all shareholders in a timely and accurate manner about the financial situation, performance, partnership structure and other material conditions of the enterprises. In this context, companies prepare and disclose to the public periodic financial statements and financial statement footnotes, showing the real financial situation of the company. In other words, in the preparation of financial statements and footnotes to show the real financial situation of the company; The importance of independent auditing is undeniably high in the preparation and presentation of high quality financial statements.

The purpose of this study is to evaluate companies which aim to create high quality financial statements through their selection of independent audit companies. Considering that the companies that need high quality financial statements are the ones with a higher number of financial statement users, public companies in Turkey were included in the research.

For this purpose, in the first part of the study, the concept of corporate governance is mentioned and the place of public disclosure and transparency in corporate governance principles is explained.

In the second part of the study, starting from the title of the function of independent audit, which is one of the sub-headings of the principle of public disclosure and transparency, the development of the auditing sector in Turkey was investigated through the changes in the scope of the criteria for being subject to independent audit and the changes in the number of companies and auditors in the sector.

In the third and last part of the study, the role of independent audit in ensuring quality in the financial reporting process was evaluated through the selection of independent audit companies of publicly traded companies in Turkey and included in the Corporate Governance Index.

Key Words: Corporate Governance, Financial Statement, Independent Audit, CMB